Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

SQL для бекенд-розробників

Шифр та назва спеціальності
F5 – Кібербезпека та захист інформації

Інститут
ННІ комп`ютерних наук та інформаційних технологій

Спеціалізація

Кафедра
Кібербезпеки (328)

Освітня програма
Кібербезпека

Тип дисципліни
Професійна підготовка, Вибіркова

Рівень освіти
Другий (магістерський)

Форма навчання
Денна, заочна

Семестр
2

Мова викладання
Українська, англійська

Викладачі, розробники

ДУНАЄВ Сергій Владиславович

Serhii.Dunaiev@cs.khpi.edu.ua
Асистент кафедри кібербезпеки НТУ «ХПІ».

Кількість наукових публікацій: 5, з них 3 статті, що реферуються у науково метричних базах Scopus. Лектор з дисциплін: "Веб-програмування" та інших у студентів бакалавріата та магістратури.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

ЄВСЕЄВ Сергій Петрович

serhii.yevseiev@khpi.edu.ua
Доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри кібербезпеки НТУ «ХПІ».

Лауреат національної премії імені Бориса Патона.
Кількість наукових публікацій: понад 351, з них патентів на корисну модель 44, 11 монографій, з яких 10 колективних монографій, 31 навчальний посібник, з яких 4 з грифом Міністерства освіти і науки України, 149 статтей у закордонних виданнях та фахових виданнях України, з них 61 у наукометричній базі Scopus. Гарант освітньо-професійної програми "Кібербезпека" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Провідний лектор з дисциплін: Математичні основи криптології, Комп`ютерні мережі, Основи криптографічного захисту, Методи криптоаналізу, Основи кібербезпеки, Сучасні проблеми постквантової криптографії, Основи наукових досліджень, Цифрова

криміналістика, Етичний хакінг у студентів бакалавріата та магістратури, Методологія наукової та педагогічної діяльності в науках кіберзахисту для аспірантів.

Детальніше про викладача на сайті кафедри

Загальна інформація

Анотація

Курс "SQL для бекенд-розробників" призначений для навчання студентів основам мови структурованих запитів (SQL), яка є ключовою для роботи з реляційними базами даних. Курс охоплює як теоретичні аспекти, так і практичні навички, необхідні для ефективної роботи з даними в бекенд-розробці.

Мета та цілі дисципліни

Мета курсу – забезпечити студентів знаннями та навичками, необхідними для створення, управління та оптимізації баз даних за допомогою SQL. Студенти зможуть розробляти ефективні запити, розуміти структуру бази даних та впроваджувати принципи нормалізації.

Формат занять

Лекції, лабораторні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – диференційований залік.

Компетентності

КЗ1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
КЗ2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
КЗ4. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
КФ1. Здатність обґрунтовано застосовувати, інтегрувати, розробляти та удосконалювати сучасні інформаційні технології, фізичні та математичні моделі, а також технології створення та використання прикладного і спеціалізованого програмного забезпечення для вирішення професійних задач у сфері інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.
КФ3. Здатність досліджувати, розробляти і супроводжувати методи та засоби інформаційної безпеки та/або кібербезпеки на об’єктах інформаційної діяльності та критичної інфраструктури.
КФ9. Здатність аналізувати, розробляти і супроводжувати систему аудиту та моніторингу ефективності функціонування інформаційних систем і технологій, бізнес/операційних процесів в галузі інформаційної безпеки та/або кібербезпеки організації в цілому.

Результати навчання

РН1. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами, усно і письмово для представлення і обговорення результатів досліджень та інновацій, забезпечення бізнес\операційних процесів та питань професійної діяльності в галузі інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.
РН2. Інтегрувати фундаментальні та спеціальні знання для розв’язування складних задач інформаційної безпеки та/або кібербезпеки у широких або мультидисциплінарних контекстах.
РН3. Провадити дослідницьку та/або інноваційну діяльність в сфері інформаційної безпеки та/або кібербезпеки, а також в сфері технічного та криптографічного захисту інформації у кіберпросторі.
РН4. Застосовувати, інтегрувати, розробляти, впроваджувати та удосконалювати сучасні інформаційні технології, фізичні та математичні методи і моделі в сфері інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.
РН5. Критично осмислювати проблеми інформаційної безпеки та/або кібербезпеки, у тому числі на міжгалузевому та міждисциплінарному рівні, зокрема на основі розуміння нових результатів інженерних і фізико-математичних наук, а також розвитку технологій створення та використання спеціалізованого програмного забезпечення.

РН6. Аналізувати та оцінювати захищеність систем, комплексів та засобів кіберзахисту, технології створення та використання спеціалізованого програмного забезпечення.
РН7. Обґрунтовувати використання, впроваджувати та аналізувати кращі світові стандарти, практики з метою розв'язання складних задач професійної діяльності в галузі інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.
РН8. Досліджувати, розробляти і супроводжувати системи та засоби інформаційної безпеки та/або кібербезпеки на об'єктах інформаційної діяльності та критичної інфраструктури.
РН9. Аналізувати, розробляти і супроводжувати систему управління інформаційною безпекою та/або кібербезпекою організації на базі стратегії і політики інформаційної безпеки.
РН10. Забезпечувати безперервність бізнес/операційних процесів, а також виявляти уразливості інформаційних систем та ресурсів, аналізувати та оцінювати ризики для інформаційної безпеки та/або кібербезпеки організації.
РН11. Аналізувати, контролювати та забезпечувати ефективне функціонування системи управління доступом до інформаційних ресурсів відповідно до встановлених стратегії і політики інформаційної безпеки та/або кібербезпеки організації.
РН12. Досліджувати, розробляти та впроваджувати методи і заходи протидії кіберінцидентам, здійснювати процедури управління, контролю та розслідування, а також надавати рекомендації щодо попередження та аналізу кіберінцидентів в цілому.
РН13. Досліджувати, розробляти, впроваджувати та використовувати методи та засоби криптографічного та технічного захисту інформації бізнес/операційних процесів, а також аналізувати і надавати оцінку ефективності їх використання в інформаційних системах, на об'єктах інформаційної діяльності та критичної інфраструктури.
РН14. Аналізувати, розробляти і супроводжувати систему аудиту та моніторингу ефективності функціонування інформаційних систем і технологій, бізнес\операційних процесів у сфері інформаційної та\або кібербезпеки в цілому.
РН15. Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки з проблем інформаційної безпеки та/або кібербезпеки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують до персоналу, партнерів та інших осіб.
РН16. Приймати обґрунтовані рішення з організаційно-технічних питань інформаційної безпеки та/або кібербезпеки у складних і непередбачуваних умовах, у тому числі із застосуванням сучасних методів та засобів оптимізації, прогнозування та прийняття рішень.
РН17. Мати навички автономного і самостійного навчання у сфері інформаційної безпеки та/або кібербезпеки і дотичних галузей знань, аналізувати власні освітні потреби та об'єктивно оцінювати результати навчання.
РН18. Планувати навчання, а також супроводжувати та контролювати роботу з персоналом у напряму інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.
РН19. Обирати, аналізувати і розробляти придатні типові аналітичні, розрахункові та експериментальні методи кіберзахисту, розробляти, реалізовувати та супроводжувати проекти з захисту інформації у кіберпросторі, інноваційної діяльності та захисту інтелектуальної власності.
РН20. Ставити та вирішувати складні інженерно-прикладні та наукові задачі інформаційної безпеки та/або кібербезпеки з урахуванням вимог вітчизняних та світових стандартів та кращих практик.
РН21. Використовувати методи натурного, фізичного і комп'ютерного моделювання для дослідження процесів, які стосуються інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.
РН22. Планувати та виконувати експериментальні і теоретичні дослідження, висувати і перевіряти гіпотези, обирати для цього придатні методи та інструменти, здійснювати статистичну обробку даних, оцінювати достовірність результатів досліджень, аргументувати висновки.
РН23. Обґрунтовувати вибір програмного забезпечення, устаткування та інструментів, інженерних технологій і процесів, а також обмежень щодо них в галузі інформаційної безпеки та/або кібербезпеки на основі сучасних знань у суміжних галузях, наукової, технічної та довідкової літератури та іншої доступної інформації.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 16 год., лабораторні роботи – 32 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Іноземна мова, Основи SQL.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

В ході викладання дисципліни викладачем застосовуються пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) та репродуктивний методи навчання. В якості методів викладання, які направлені на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, застосовуються презентації, бесіди, індивідуальні групові проєкти, майстер-класи.

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Вступ до SQL та реляційних баз даних. Огляд принципів реляційної моделі, будови таблиць, ключів і обмежень. Розуміння ролі SQL у бекенд-розробці та огляд популярних СУБД (MySQL, PostgreSQL, SQL Server).	3
Тема 2. Основи SQL: вибірка даних. Вивчення базових SELECT-запитів: фільтрація (WHERE), сортування (ORDER BY), обмеження результатів (LIMIT/OFFSET). Формування простих запитів для отримання даних із однієї таблиці.	3
Тема 3. Агрегатні функції та групування. Робота з функціями COUNT, SUM, AVG, MIN, MAX. Використання GROUP BY та HAVING для отримання статистики та групованих результатів.	3
Тема 4. Модифікація даних: вставка, оновлення, видалення. Огляд операторів INSERT, UPDATE, DELETE. Правила безпечної модифікації даних, робота з транзакціями та відкатом змін.	3
Тема 5. Зв'язки між таблицями та нормалізація. Типи зв'язків (1:1, 1:N, M:N), робота з JOIN-операціями. Основи нормалізації баз даних, усунення надлишковості та аномалій.	2
Тема 6. Оптимізація запитів та індексація. Побудова ефективних SQL-запитів, типи індексів та їх використання. Аналіз плану виконання запитів і способи прискорення роботи баз даних.	2
Загальна кількість годин	**16**

Лабораторні заняття

Теми лабораторних занять	Кількість годин	Вагові коефіцієнти a
Тема 1. Створення бази даних та таблиць. Студенти навчаються створювати бази даних, визначати структуру таблиць, задавати типи даних, ключі та обмеження. Формується розуміння реляційної моделі та правильного проєктування схеми.	6	0,1
Тема 2. Запити на вибірку даних.	6	0,1

Опрацювання базових команд SELECT. Виконання фільтрації даних, сортування, вибору окремих полів, використання умов і простих виразів. Практика формування основних запитів до однієї таблиці.		
Тема 3. Агрегатні функції та групування. Робота з функціями SUM, COUNT, AVG тощо. Застосування GROUP BY та HAVING для побудови зведеної інформації. Аналіз групованих результатів і створення статистичних вибірок.	5	0,1
Тема 4. Операції модифікації даних. Використання операторів INSERT, UPDATE, DELETE для зміни даних у таблицях. Опрацювання безпечної модифікації, роль транзакцій і контроль цілісності даних.	5	0,1
Тема 5. Створення зв'язків між таблицями. Налаштування зовнішніх ключів, створення типів зв'язків (1:1, 1:N, M:N). Практика використання JOIN-запитів для отримання пов'язаних даних із кількох таблиць.	5	0,1
Тема 6. Оптимізація запитів. Вивчення механізмів індексації, аналіз планів виконання запитів, виявлення «вузьких місць». Виконання оптимізації SELECT-запитів для підвищення швидкодії бази даних.	5	0,1
Загальна кількість годин	**32**	$\sum_{i=1}^{n} a_i = 0{,}6$

Контрольні роботи

Теми контрольних робіт	Вагові коефіцієнти b
Тема 1. Основи SQL та робота з даними в реляційних базах. Вступ до SQL та реляційних БД; базові SELECT-запити; фільтрація, сортування, групування; агрегатні функції; модифікація даних — INSERT, UPDATE, DELETE; транзакції.	0,2
Тема 2. Зв'язки між таблицями, нормалізація та оптимізація запитів. JOIN-и та типи зв'язків; нормальні форми та проєктування структури БД; індекси та їх вплив на продуктивність; аналіз плану виконання запитів; оптимізація продуктивності SQL.	0,2
Загалом	$\sum_{i=1}^{m} b_i = 0{,}4$

Самостійна робота

До самостійної роботи відноситься самостійне опрацювання теоретичного матеріалу

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Транзакції та рівні ізоляції. ACID-властивості, запобігання гонкам даних, phantom-read, repeatable-read.	7
Тема 2. Робота з представленнями (VIEW). Створення, оновлення, використання у складних запитах, матеріалізовані представлення.	7
Тема 3. Збережені процедури та функції.	7

Створення логіки на стороні БД, параметризовані виклики, переваги та недоліки.	
Тема 4. Тригери та автоматизація операцій. Контроль змін у таблицях, аудит, валідація даних.	7
Тема 5. Робота з транзакційними журналами та відновлення даних. Механізм rollback, резервне копіювання, point-in-time recovery.	7
Тема 6. Розподілені бази даних і реплікація. Master–slave, master–master, шардинг, реплікація у MySQL/PostgreSQL.	7
Тема 7. Робота з JSON у SQL. JSON-типи, фільтрація та індексація JSON-даних, використання у сучасних БД.	7
Тема 8. CTE та рекурсивні запити. WITH-запити, побудова ієрархій, дерево категорій, пошук шляхів.	7
Тема 9. Планувальники задач у СУБД. Event Scheduler (MySQL), pgAgent (PostgreSQL), автоматичні SQL-задачі.	8
Тема 10. Безпека баз даних. Ролі, привілеї, шифрування даних, захист від SQL-ін'єкцій, аудит доступу.	8
Загальна кількість годин	**72**

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс шляхом: проходження професійних курсів чи тренінгів, онлайн-освіти, професійних стажувань, у сфері, що відповідає навчальним цілям дисципліни.
Для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження курсу/стажування, опис програми тренінгу із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості..

Рекомендовані курси, тренінги, стажування

За даним компонентом врахування тем, у разі успішного завершення курсів, не передбачено.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. John J. Patrick, SQL Fundamentals [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books/about/SQL_Fundamentals.html?id=uoZGAAAAYAAJ&redir_esc=y
2. Alan Beaulieu, Learning SQL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.r-5.org/files/books/computers/languages/sql/mysql/Alan_Beaulieu-Learning_SQL-EN.pdf
3. Markus Winand, SQL Performance Explained [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books/about/SQL_Performance_Explained.html?id=Wi-xNAEACAAJ&redir_esc=y

Додаткова література

4. W3Schools SQL Tutorial [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://w3schools.com/sql
5. SQLZoo Interactive Tutorial [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://sqlzoo.net/

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k:

Поточний контроль (практичні, семінарські, лабораторні заняття), k_1	Контрольні роботи (за наявності), k_2	Індивідуальне завдання (за наявності), k_3	Підсумковий контроль (для ОК з іспитом), k_4
0,6	0,4		

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 + k_4 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.
Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$О = П \cdot k_1 + K \cdot k_2 + І \cdot k_3 + Пк \cdot k_4$$

де: П – середньозважена середня оцінка за поточний контроль
І – оцінка за виконання індивідуального завдання
K – середньозважена оцінка за контрольні роботи
Пк – оцінка за підсумковий контроль

$$П = \frac{П_1 \cdot a_1 + П_2 \cdot a_2 + ... + П_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^{n} a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт за кожне практичне (семінарське) або лабораторне заняття.

$$K = \frac{K_1 \cdot b_1 + K_2 \cdot b_2 + ... + K_m \cdot b_m}{\sum_{i=1}^{m} b_i}$$

де: b_i - ваговий коефіцієнт за кожну контрольну роботу.

Поточні оцінки за кожну складову (П, K, І,...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ».

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої О з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/

Погодження

Силабус погоджено	30.08.2025		**Завідувач кафедри** Сергій ЄВСЕЄВ
	30.08.2025		**Гарант ОП** Ольга КОРОЛЬ